

AZÎM

İnsan, maddî şeylerde, uzunluk, derinlik ve yükseklik gibi şeyler açısından “Bu büyüktür” veya “Küçüktür” diye görüş belirtir. “Büyük âlim” dediğimizde ise büyüklük madde sınırlarını aşar, sıfat alemine girer. Yani “O şahsın ilmi çok yücedir.” demiş oluruz. Maddeden münezze olan Allah’ın büyüklüğü ve azameti sıfatlarının sonsuzluğu, bütün madde âlemini o İlahi sıfatlarıyla gayet kolay yaratması, idare etmesi, değiştirmesi bakımındandır. Yani, “Allah Azîm’dir.” dediğimizde **“O’nun şânı o kadar yüce, zât ve sıfatları o kadar büyüktür ki, akıllar kavrayamaz.”** manasını kasd ederiz.

Cenâb-ı Hakkın isimlerinden olan Kebîr de “büyük ve ulu” anlamındadır. Ancak Kebîr ismi ile Azîm ismi, çok ince bir farkla birbirinden ayrılmaktadır. Çünkü kebîr kavramının kullanıldığı bazı yerlerde azîm kavramı kullanılmaz: Kebîr, “sonsuz büyüklük (kibriyâ) sahibi olan Allah”, diğer bir deyişle, “varlığının ve zâtının kemâli sınırsız olan Allah” demektir.

Buna göre, Kebîr daha çok zâtın büyüklüğü için, Azîm ise çoğunlukla sıfatların büyüklüğü için kullanılır.

Azîm, Kebîr ve Aliyy isimleri arasındaki ince farkı bir derece anlamak için bunların karşılığı olarak kullanılan ‘yüce, büyük ve yüksek’ kelimelerine bakmak gerekir. Bu kelimeler, o isimlerin mânâlarını tam ifade etmeseler de, aralarındaki fark hususunda bize fikir verebilirler. Yani, bu üç kelime aynı mânâyâ gelmedikleri gibi, bu isimler de aynı değildirler.

Bir de bu isimlerin zıtlarına baktığımızda, azîm kelimesinin zıddı hakîr, kebîrin zıddı küçük, âlînin zıddı aşağı veya alçaktır.